

ZHODNOCENÍ MOŽNOSTÍ A EFEKTIVITY FINANCOVÁNÍ LESNÍHO HOSPODÁŘSTVÍ Z FONDŮ EVROPSKÉ UNIE

POSSIBILITIES AND EFFICIENCY ASSESSMENT OF FUNDING FORESTRY FROM THE EU FUNDS

VLADIMÍRA ŠPIČKOVÁ^{1,2)} - VILÉM JARSKÝ¹⁾

¹⁾ *Česká zemědělská univerzita v Praze, Fakulta lesnická a dřevařská, Praha*

²⁾ *Vojenské lesy a statky, s. p., Praha*

ABSTRACT

The area of forestry, with respect to grant policy, is included in the EU programme period of 2007–2013 under two grant programmes. Subvention to forestry can be gained from Rural Development Programme and the Operational Programme Environment. The most important tool is Rural Development Programme, which involves eight grants focused on forestry development and improvement of forest conditions. The Operational Programme Environment includes two grants supporting forestry, nature and countryside protection. Ten forestry support measures, in which the interim evaluation for the period of 2007–2010, evaluation of efficiency and comparison of approved grants according to the types of forest owners are carried out, are identified within these programmes. Starting point of the article was analysis of documents considering particular indicators and aims of individual grants in the area of forestry during the programme period of 2007–2013. The results of the interim evaluation are compared to the results in the official mid-term evaluation documents held by the Ministry of Agriculture and Ministry of the Environment in the Czech Republic

Klíčová slova: lesní hospodářství, fondy EU, PRV, dotační titul, evaluace, efektivita

Key words: forestry, EU funds, RDP, support measure, evaluation, efficiency

ÚVOD

Lesnický sektor představuje významnou součást hospodářství Evropské unie. Spolu s rozlohou venkovských oblastí zabírá 91 % území všech členských států EU, z toho 40 % tvoří lesní plochy (Eurostat 2011). V lesnickém sektoru EU působilo v roce 2005 cca 350 tis. podniků, jejichž roční obrat činil 380 mld. Eur. Tyto podniky zaměstnávaly cca 3 mil. zaměstnanců (Eurostat 2007). I přes svoje specifika není lesnický sektor na evropské úrovni chápán jako samostatné odvětví, ale často pouze jako součást jiných složek, především evropského venkova nebo jako významná oblast pro aktivity související s ochranou přírody. Také institucionální pojetí lesní politiky představuje komplex několika politik souvisejících nebo navazujících na lesní hospodářství (např. environmentální politika, dřevařská politika atd.), a to jak na evropské úrovni, tak i na úrovni jednotlivých členských států (EFI 2009). Tato skutečnost se odráží v koncepci hospodářských politik EU a dokumentů v oblasti fondů EU. Z hlediska hospodářských politik EU je lesní hospodářství součástí Společné zemědělské politiky a zčásti Regionální politiky (BALDWIN, WYPLOSZ 2008). Oblast lesního hospodářství rovněž nedisponuje vlastním veřejným výdajovým programem, ale jeho aspekty jsou v podmínkách ČR zahrnuty především v dotačních programech Ministerstva zemědělství – Program rozvoje venkova (PRV) (MZe 2007) a Ministerstva životního prostředí – Operační program Životní prostředí (OPŽP) (MŽP 2007). Programové dokumenty spolu s pravidly pro přidělování dotací tvoří základní pilíř pro přidělování finančních prostředků oprávněným žadatelům o dotaci.

Základním předpokladem fungování přidělování dotací v praxi je provádění monitoringu, který zajišťuje dohled nad realizací vytyčených cílů v rámci konkrétního dotačního titulu a posuzuje, zda jsou vynaložené finanční prostředky využity efektivně (EC 2006). Data pro monitoring, zejména kvantitativní indikátory, jsou získávány z konkrétních žádostí o dotaci na projekt, od příjemců podpory a platebních agentur. Další krok představuje evaluace, což je zhodnocení získaných informací s cílem získat podklady pro případné rozhodnutí. Na základně Nařízení rady (Council Regulation No 1083/2006) je v rámci dotační politiky EU evaluace povinná a jejím cílem je celkové zlepšení kvality, účelnosti a provázanosti fondů EU. Z hlediska časového rozlišujeme evaluaci ex-ante (před zahájením dotačního programu), interim (v průběhu programového období) a ex-post (po skončení programového období), (Directorate General External Relations 2006). Bez evaluace nelze zjistit efektivitu programu nebo dotačního titulu.

Efektivitu dotačních titulů lze definovat jako posouzení jejich účinnosti a úspěchu, a to ve vztahu k definovaným cílům na začátku programového období. Měření nebo odhad efektivit je předmětem zájmu zkoumání již několik desítek let a po tuto dobu byly vyvinuty různé metody, které lze použít i v oblasti fondů EU (ČECHURA 2009). Vycházíme-li ze samotné podstaty veřejných výdajů, výdajových projektů a výdajových programů, pak jsou tyto termíny významnou částí fiskálních nástrojů, které mají konkrétní dopady nejen na ekonomickou, ale i na sociální stránku společnosti. Dle HAMERNÍKOVÉ et al.

(2010) je nutné pojmy jako veřejné výdaje, výdajové projekty a výdajové programy rozlišit, a to prostřednictvím následujících otázek:

- V čem je jejich podstata a jak se tyto pojmy liší ?
- Jaké je jejich zaměření, účel, objem a struktura ?
- Jak a z čeho lze výdaje, projekty a programy financovat ?
- Jaká je efektivnost výdajů, projektů a programů ?

Cílem hodnocení efektivity projektu je prokázat schopnost dobře hospodařit s vlastními zdroji a přesvědčit poskytovatele dotace o správnosti záměrů a možnosti dosáhnout cílů projektu, přičemž u projektů financovaných ze zdrojů EU je nutné prokázat jejich přínos k trvale udržitelnému rozvoji (VILAMOVÁ 2005).

Cílem této práce je provedení tzv. interim evaluace včetně zhodnocení efektivity jednotlivých dotačních titulů vztahujících se k oblasti lesního hospodářství za období 2007–2010. Součástí evaluace je provedení komparace využívání prostředků z fondů EU u různých typů vlastníků lesa. Závěry interim evaluace jsou následně porovnány s výsledky oficiálního průběžného hodnocení Programu rozvoje venkova (DHV 2010), jehož vyhotovení bylo zadáno Ministerstvem zemědělství a průběžného hodnocení OPŽP (MŽP 2010), jehož zadavatelem bylo Ministerstvo životního prostředí.

MATERIÁL A METODIKA

Východním bodem práce je analýza dokumentů z hlediska stanovení konkrétních indikátorů a cílů jednotlivých dotačních titulů v oblasti lesního hospodářství v programovém období 2007–2013. Předmětem analýzy jsou následující programové dokumenty a jejich pravidla pro poskytování dotací: Program rozvoje venkova (PRV) – Specifická pravidla pro žadatele o dotaci; Operační program Životní prostředí (OPŽP) – Implementační dokument. Z hlediska kvantifikace zaregistrovaných, schválených a proplacených žádostí o dotaci v oblasti lesního hospodářství (LH) jsou předmětem analýzy veřejně přístupné informace a data ze serveru Státního zemědělského intervenčního fondu (SZIF) a serveru OPŽP. Jako doplňující informace byly použity výroční zprávy daných dotačních programů.

Na základě studia materiálů byla provedena analýza jednotlivých dotačních titulů: alokace peněžních prostředků pro daný dotační titul v letech 2007–2013, způsobilé výdaje k financování z fondů EU, míra poskytované dotace (%) a okruh oprávněných žadatelů o dotaci. Následně byla provedena identifikace evaluačních ukazatelů vstupu, výstupu, výsledku a cílů. Další krok představuje komparace využívání dotací u různých typů vlastníků lesa (lesy státní, městské a obecní, církevní, lesní družstva a soukromé).

Výsledky evaluace interim jsou následně porovnány s oficiálními závěry průběžného hodnocení PRV a OPŽP. Zatímco oficiální průběžné hodnocení PRV a OPŽP zahrnovalo tříleté období 2007–2009, evaluace interim je provedena za období 2007–2010, neboť u pěti dotačních titulů byly přijímány žádosti o dotace až od roku 2008 a u jednoho dotačního titulu až od roku 2009. Pouze u čtyřech dotačních titulů probíhá příjem žádostí o dotaci již od roku 2007, evaluace interim zde byla provedena za čtyřleté období. Předmětem porovnání výsledků je věcný pokrok opatření (tedy do jaké míry je plněn stanovený cíl a zda bude do roku 2013 splněn), využívání dotací u různých typů vlastníků lesa a přínos daného opatření pro lesní hospodářství.

Jako ověřovací metoda byl zvolen rozhovor. Rozhovor byl použit v případě, pokud byla v písemných materiálech příslušných ministerstev a platebních agentur zjištěna absence potřebného údaje nebo pokud byla nutná konzultace k danému problému. Rozhovor byl použit v případě komunikace s pracovníky Ministerstva zemědělství, Ministerstva životního prostředí, Státního zemědělského intervenčního fondu a Státního fondu životního prostředí (osloveno bylo celkem 10 úřed-

níků). U vybraných typů žadatelů o dotaci z řad různých typů vlastníků lesa byl použit rozhovor za účelem zjištění objektivního pohledu na poskytované dotace z hlediska příjemce dotace (osloveno bylo celkem 46 vlastníků lesa).

V práci byla použita data z veřejně přístupných zdrojů, která jsou zveřejňována na serverech SZIF a OPŽP. Data byla doplněna z výročních zpráv nebo formou kontaktu s kompetentní osobou na Ministerstvu zemědělství či Ministerstvu životního prostředí. V případě, že nebylo možné jasně identifikovat typ vlastníka lesa dle názvu subjektu, byl použit internetový systém Administrativní registr ekonomických subjektů (ARES). Ověření dat z tohoto systému bylo nutné pro provedení komparace schválených dotací dle typů vlastníků lesa.

Na základě analýzy materiálů (programových dokumentů a pravidel poskytování dotací), osobních zkušeností s problematikou získání dotace a rozhovorů s vlastníky lesů jako žadatelů o dotace v oblasti lesního hospodářství byly v návaznosti na stanovené cíle definovány následující hypotézy:

H1: Z hlediska celkového počtu dotačních titulů vztahujících se výhradně k oblasti lesního hospodářství a objemem schválených finančních prostředků představuje Program rozvoje venkova ČR 2007–2013 nejsilnější finanční nástroj v lesním hospodářství.

H2: Největší zájem ze strany žadatelů o dotaci je v rámci Programu rozvoje venkova ČR 2007–2013 o dotační tituly zaměřené na investice v lesích.

H3: Finanční prostředky z dotačních titulů v rámci Operačního programu Životní prostředí 2007–2013 jsou využívány především většími vlastníky (obhospodařovateli) lesů.

H4: Vzhledem k převládající rozloze lesů ve vlastnictví státu jsou největším příjemcem dotací z EU obhospodařovatelé státních lesů.

VÝSLEDKY

Na základě analýzy programových dokumentů fondů EU byly jednoznačně vymezeny dotační tituly, které se k problematice lesního hospodářství vztahují přímo a dotační tituly, které se mohou týkat vlastníka nebo obhospodařovatele lesa nepřímo. Stěžejním nástrojem pro oblast lesního hospodářství je Program rozvoje venkova, který disponuje celkem osmi dotačními tituly, jež se k lesnímu hospodářství vztahují přímo a jejichž primárním cílem je oblast rozvoje lesního hospodářství a zlepšování stavu lesa. Jedná se o následující dotační tituly (podopatření):

Podopatření I.1.2.1	Lesnická technika
Podopatření I.1.2.2	Technické vybavení provozoven
Podopatření I.1.2.3	Lesnická infrastruktura
Podopatření II.2.1.1	První zalesnění zemědělské půdy
Podopatření II.2.2.1	Zachování hospodářského souboru lesního porostu z předchozího produkčního cyklu
Podopatření II.2.3.1	Zlepšování druhové skladby lesních porostů
Podopatření II.2.4.1	Obnova lesního potenciálu po kalamitách a zavádění preventivních opatření
Podopatření II.2.4.2	Neproduktivní investice v lesích

Mezi dotační tituly, které se v PRV oblasti lesního hospodářství týkají nepřímo (tj. mohou být využity lesnickými subjekty ke své činnosti), patří:

Opatření I.3.1	Další odborné vzdělávání a informační činnost
Opatření I.3.4	Využívání poradenských služeb

- Opatření III.1.1 Diverzifikace činností nezemědělské povahy
 Opatření III.1.2 Podpora zakládání podniků a jejich rozvoje
 Opatření III.1.3 Podpora cestovního ruchu

Analýzou přehledů schválených projektů v letech 2007–2010 u dotačních titulů, které se k oblasti lesního hospodářství vztahují nepřímo bylo zjištěno, že lesnické subjekty dotační tituly vztahující se k odbornému vzdělávání, informační činnosti a využívání poradenských služeb nevyužívají, stejně jako dotační tituly v rámci diverzifikace hospodářství venkova. Vzhledem k této skutečnosti nejsou nepřímé dotační tituly zařazeny do evaluace, neboť při absenci čerpání dotací lesnickými subjekty by byla evaluace bezpředmětná. Evaluace je provedena pouze u 8 dotačních titulů vztahujících se k oblasti LH přímo.

Dalším finančním nástrojem, jehož součástí jsou dotační tituly vztahující se k oblasti lesního hospodářství, je Operační program Životní prostředí. Jeho součástí jsou celkem 2 dotační tituly, jež se svým obsahem vztahují především k problematice ochrany přírody a krajiny, ovšem zahrnují i lesnickou problematiku.

Jedná se o oblast podpory 6 – Zlepšování stavu přírody a krajiny:

- 1.2 Podpora biodiverzity
 1.3 Obnova krajinných struktur

Vzhledem ke skutečnosti, že tyto dotační tituly zahrnují široké spektrum podporovaných činností, které se k lesnímu hospodářství přímo

nevztahují (např. výsadba a údržba krajinných prvků, podpora péče o handicapované živočichy atd.), z přehledů projektů byly k účelům evaluace vyčleněny pouze žádosti o dotace na projekty týkající se výhradně oblasti lesního hospodářství. Evaluace interim, včetně komparace schválených dotací u různých vlastníků lesa, je provedena celkem u 10 dotačních titulů v rámci PRV a OPŽP za období 2007–2010.

Výsledky plnění alokace dotačních titulů v období 2007–2010

Výchozím bodem evaluace je tab. 1, v níž je znázorněna alokace jednotlivých dotačních titulů v období 2007–2013, jejich poměr k celkové alokaci programu a čerpání přidělené alokace v období 2007–2010.

Celková alokace PRV na sedmileté období činí 91 mld. Kč. Dotačním titulům v oblasti lesního hospodářství je vyčleněna alokace 5 mld. Kč, tedy pouze 6 % z celkové alokace PRV. Ve srovnání s dotačními tituly v sektoru zemědělství a diverzifikace venkovských činností představuje lesnictví pouze okrajovou oblast programu. Podobná situace je i v rámci OPŽP, který disponuje v období 2007–2013 alokací celkem 154 mld. Kč. Z této částky činí podíl dotačních titulů v oblasti přírody a krajiny celkem 6 mld. Kč, tedy pouze 4 % z celkové alokace OPŽP. Tyto dotační tituly ovšem zahrnují široké spektrum podporovaných činností nevztahujících se primárně k oblasti lesního hospodářství a nelze zjistit, jaká alokace se týká pouze lesních opatření. Z hlediska čerpání dotace dle jednotlivých dotačních titulů v období 2007–2010 je třeba vycházet ze schválených (závazkových) finančních pro-

Tab. 1.

Výsledky plnění alokací v období 2007–2010
 Results of allocation fulfilment (2007–2010)

Dotační titul/Measure		Alokace/ Allocations 2007–2013	Schválené žádosti/ Approved demands 2007–2010	Plnění alokací/ Allocations fulfilment 2007–2010
Program rozvoje venkova (PRV)/ Rural Development Programme (RDP)		CZK	CZK	%
I.1.2.1	Lesnická technika/ Forestry machinery	643 184 801	515 212 941	80
I.1.2.2	Technické vybavení provozoven/ Technical utilities of business establishments	643 184 801	130 534 891	20
I.1.2.3	Lesnická infrastruktura/ Forestry infrastructure	857 579 710	977 859 969	114
II.2.1.1	První zalesnění zemědělské půdy/ First afforestation of agricultural land	1 524 257 450	199 044 200	13
II.2.2.1	Zachování hospodářského souboru lesního/ porostu z předchozího produkčního cyklu Conservation of a forest management group from previous production cycle	305 962 250	1 759 402	1
II.2.3.1	Zlepšování druhové skladby lesních porostů/ Improving the species composition of forests	330 899 850	0	0
II.2.4.1	Obnova lesního potenciálu po kalamitách a zavádění preventivních opatření/ Restoring forestry potential after disasters and introducing prevention actions	892 443 625	442 102 735	50
II.2.4.2	Neproduktivní investice v lesích/ Non-productive investments in forests	79 562 375	62 491 718	79
Operační program Životní prostředí (OPŽP) Operational Programme „Environment“ (OPE)		CZK	CZK	%
6-Feb	Podpora biodiverzity/Support for biodiversity	3 568 123 209	1 346 491 936	38
6-Mar	Obnova krajinných struktur/ Recovery of landscape features	2 441 347 459	836 570 166	34

středků. Jedná se o žádosti o dotace, které úspěšně prošly schvalovací administrativou a s žadatelem byla podepsána dohoda o poskytnutí dotace. Porovnávat skutečně proplacené žádosti o dotace by nebylo směřodonné, neboť žádosti mohou být proplaceny s časovým odstupem i po roce 2010 („Pravidlo N+3 každý závazek členské země přijatý vůči Evropské komisi musí být splněn do tří let od přijetí tohoto závazku. Pravidlo N+3 platí v ČR pro období 2007–2010 včetně“). Z deseti dotačních titulů nebyla dosud schválena dotace u dotačního titulu II.2.3.1 – Zlepšování druhové skladby lesních porostů, neboť příjem žádostí o dotaci byl započat teprve v roce 2009 a do konce roku 2010 nebyl ukončen schvalovací proces podaných žádostí. Podobná situace nastala u dotačního titulu II.2.2.1 Zachování hospodářského souboru lesního porostu z předchozího produkčního cyklu, u kterého byl započat příjem žádostí v roce 2008, ale schváleno bylo pouze 1 % přidělené alokace. Třetím dotačním titulem vyznačujícím se nízkou mírou schválené dotace je podopatření II.2.1.1 První zalesnění zemědělské půdy, v němž je dosud schváleno pouze 13 % alokované částky, následuje

dotiční titul I.1.2.2 Technické vybavení provozoven se schválenými 20 % alokované částky. U dotačních titulů, jež se vyznačují výrazně nízkou mírou schválených finančních prostředků dochází k relokaci na podopatření, u kterých poptávka po dotacích převyšuje přidělenou alokaci. Tato situace nastala u dotačního titulu I.1.2.3 Lesnická infrastruktura, na který bylo již do konce roku 2010 schválena dotace ve výši 114 % původní alokace. K relokaci finančních prostředků dojde pravděpodobně i u dotačních titulů I.1.2.1 Lesnická technika a II.2.4.1 Neproduktivní investice, u nichž je do konce roku 2010 schváleno již 80 % alokace. U dotačního titulu II.2.4.1 Obnova lesního potenciálu po kalamitách a zavádění preventivních opatření v lesích (schváleno 50 % alokace) nelze s přesností určit, zda bude alokace vyčerpána, neboť jde o dotační titul zaměřený převážně na činnosti související s lesními kalamitami, jejichž vznik nelze předpovědět. Pokud bude alokace zaměřena na realizace preventivních opatření v lesích a na drobných vodních tocích, může být do konce programového období vyčerpána. Vzhledem k vzrůstajícímu zájmu žadatelů u dotačních titulů v OPŽP

Tab. 2.

Výsledky plnění cílů v období 2007–2010
Results of target fulfilment (2007–2010)

Dotační titul/Measure		Jednotka/Unit	Cíle/Targets 2007–2013	Plnění cílů/ Targets fulfilment 2007–2010	Plnění cílů/ Targets fulfilment 2007–2010
Program rozvoje venkova (PRV)/Rural Development Programme (RDP)					%
I.1.2.1	Lesnická technika/Forestry machinery	počet podpořených podniků/ number of supported enterprises	490	462	94
I.1.2.2	Technické vybavení provozoven/ Technical utilities of business establishments	počet podpořených podniků/ number of supported enterprises	315	38	12
I.1.2.3	Lesnická infrastruktura/ Forestry infrastructure	počet podpořených projektů/ number of projects	392	176	45
II.2.1.1	První zalesnění zemědělské půdy/ First afforestation of agricultural land	počet žadatelů o dotaci/ number of grant applicants	3 550	769	22
		zalesněná plocha/afforested land (ha)	9 000	1 577	18
II.2.2.1	Zachování hospodářského souboru lesního porostu z předchozího produkčního cyklu/ Conservation of a forest management group from previous production cycle	počet podpořených podniků/ number of supported enterprises	450	11	2
		plocha lesa v Natura 2000/ forest area in Natura 2000 (ha)	37 000	1 327	4
II.2.3.1	Zlepšování druhové skladby lesních porostů/ Improving the species composition of forests	počet podpořených podniků/ number of supported enterprises	1 550	0	0
		podpořená plocha lesa/ supported forest area (ha)	40 000	0	0
II.2.4.1	Obnova lesního potenciálu po kalamitách a zavádění preventivních opatření/ Restoring forestry potential after disasters and introducing prevention actions	počet projektů/number of projects	600	165	28
		podpořená plocha lesa/ supported forest area (ha)	290	3 320	1145
II.2.4.2	Neproduktivní investice v lesích/ Non-productive investments in forests	počet podpořených vlastníků lesa/ number of supported forest owners	130	30	23
Operační program Životní prostředí (OPŽP)/Operational Programme Environment (OPE)					%
6-Feb	Podpora biodiverzity/Support for biodiversity				
6-Mar	Obnova krajinných struktur/ Recovery of landscape features	počet projektů/number of projects	150	382	255

6.2 Podpora biodiverzity (schváleno 38 % alokace) a 6.3 Obnova krajiných struktur (schváleno 34 % alokace) lze do konce roku 2013 předpokládat vyčerpání přidělené alokace.

Výsledky plnění cílů dotačních titulů v období 2007–2010

Dalším krokem evaluace je zhodnocení efektivity, tedy zda a do jaké míry jsou plněny cíle jednotlivých dotačních titulů (stanoveny pro celé programové období) do konce roku 2010 a zda budou cíle do konce programového období splněny. V tab. 2 je uveden přehled vytyčených cílů pro každý dotační titul, jejich plnění v letech 2007–2010 a procentické vyhodnocení plnění cíle.

Pouze jeden cíl je v rámci lesnických opatření v roce 2010 splněn, a to podpořená plocha (ha) v rámci dotačního titulu II.2.4.1 Obnova lesního potenciálu po kalamitách a zavádění preventivních opatření v lesích. Cíl byl překročen více než desetinásobně. Tento fakt lze vysvětlit vznikem rozsáhlé kalamitní situace v lesích, způsobené v roce 2007 orkánem Kyrill, kdy v následujícím roce 2008 bylo podáno nejvíce žádostí o dotaci na umělou obnovu holin vzniklých v důsledku kalamitní těžby. Obdobná situace se opakovala v roce 2009, kdy byly podávány žádosti o umělou obnovu na holinách po kalamitní těžbě způsobené vichřicemi Emma a Ivan v roce 2008. V období 2007–2010 byla provedena opatření po kalamitách (odstranění poškozených porostů, příprava ploch, umělá obnova) na celkové ploše 3320 ha. Naopak cíl „počet projektů“ je u tohoto dotačního titulu plněn do roku 2010 pouze na 28 %, neboť převažovaly velké projekty, které zahrnovaly rozsáhlé kalamitní plochy určené k umělé obnově. Tento cíl může být splněn za předpokladu vzniku další kalamitní situace nebo realokace finančních prostředků na podporu preventivních opatření, jako výstavba a opravy objektů hrazení bystřin, hrazení a stabilizace strží, preventivní protipovodňová opatření na vodních tocích a protierozní opatření v povodí drobných vodních toků. V rámci preventivních opatření na vodních tocích bylo do konce roku 2010 upraveno celkem 23 km drobných vodních toků. V porovnání s oficiální Zprávou o střednědobém hodnocení PRV vykazuje i zde tento dotační titul několikanásobné překročení cíle „podpořená plocha lesa v ha“ a naopak nesplnění cíle „počet podpořených projektů“, který je ve Zprávě splněn jednou desetinou. Tento dotační titul je jednoznačně pozitivně hodnocen, a to především díky rychlejšímu a kvalitnějšímu provedení zalesnění ploch po kalamitách, zejména u kalamit velkého rozsahu.

Dalším splněným cílem, který je společný pro dva dotační tituly v OPŽP, je počet projektů zaměřených na zlepšování stavu přírody a krajiny. Tento cíl byl u dotačních titulů 6.2 Podpora biodiverzity a 6.3 Obnova krajiných struktur v roce 2010 splněn na 255 %. I přesto není u těchto dotačních titulů vyčerpána alokace finančních prostředků, tudíž jsou dále přijímány žádosti o dotace. Z dokumentu „Analýza dosavadní realizace OP Životní prostředí“ vyplývá, že v prioritní ose 6 – Zlepšování stavu přírody a krajiny došlo k výraznému podhodnocení stanovených cílů u dotačních titulů a „hodnoty indikátorů uvedené v Programovém dokumentu pro prioritní osu 6 nelze fakticky použít pro systém efektivního řízení“.

Další dotační titul, jehož cíl je již téměř naplněn, je počet podpořených podniků u dotačního titulu I.1.2.1 Lesnická technika, do jehož naplnění zbývá pouze 6 %. Vzhledem k velkému zájmu ze strany žadatelů se dá předpokládat, že cíl byl naplněn již v roce 2011. Zatímco v počátku programového období byl podporován neomezený nákup těžší techniky (harvestroy, odvozní soupravy), v roce 2010 byl převážně podpořen nákup univerzálních kolových traktorů, motorových pil s příslušenstvím a křovinorezy. I ze Zprávy o střednědobém hodnocení PRV je patrný velký zájem žadatelů o investice do lesnické techniky. Dle Zprávy byla aktuální hodnota cíle k 31. 12. 2009 celkem 273 podpořených podniků, v roce 2010 to dle hodnocení interim bylo již 462 podniků. Ze Zprávy vyplývá, že investice podpořených podniků

jednoznačně přispěly ke zvýšenému používání ekologicky šetrných technologií, a to jak v těžbě, tak i v dopravě dříví.

U dotačního titulu I.1.2.3 Lesnická infrastruktura je cíl „počet projektů“ splněn do konce roku 2010 na 45 %, i když finanční alokace na sedmileté období byla již přečerpána. Z hlediska schválených žádostí o dotaci jasně převládá zájem žadatelů o investice do rekonstrukcí a oprav cest, žádná podaná žádost o dotaci se netýkala výstavby nové cesty a pouze jedna šestina schválených žádostí o podporu se týkala obnovy nebo výstavby zařízení upravující vodní režim. Cíl bude do konce roku 2013 splněn za předpokladu realokace finančních prostředků z jiných, méně využívaných dotačních titulů. Tak jako u lesnické techniky, tak i v dotačním titulu I.1.2.3 Lesnická infrastruktura je ve Zprávě o střednědobém hodnocení PRV uvedeno, že cíl „počet podpořených projektů“ nebude naplněn, na rozdíl od alokace na sedmileté období, která je dle hodnocení interim již v roce 2010 přečerpána. Ze Zprávy je taktéž patrný nárůst nákladů na rekonstrukci 1 km lesní cesty, který ovšem nejde ověřit s hodnocením interim, neboť monitorovací data nejsou veřejně přístupná. V rámci Zprávy je zdůrazněn pozitivní dopad ve zpřístupnění obtížně přístupných částí lesa a následně na cestovních v oblasti. Zároveň byl zdůrazněn fakt, že „míra realizace projektů bez obdržení podpory je v rámci opatření OSY I v PRV nejnižší“, tj. že bez poskytnuté dotace by investice do lesnické infrastruktury nebyly ve většině případů realizovány.

Naopak nízkou mírou plnění stanovených cílů se vyznačují dotační tituly v rámci opatření zaměřených na udržitelné využívání lesní půdy, a to jak u cílů počtu podpořených podniků (žadatelů), tak podpořené plochy (ha). Jedná se o dotační tituly II.2.1.1 První zalesnění zemědělské půdy, kdy byla do konce roku 2010 schválena dotace pouze 22 % příjemců podpory a z plánované výměry zalesněné půdy bylo schváleno pouze 18 % z celkem 9 tis. ha půdy, II.2.2.1 Zachování hospodářského souboru lesního porostu z předchozího produkčního cyklu, kdy byly podpořeny pouze 2 % z plánovaných 450 podniků a podpořena plocha lesa v oblastech Natura 2000 byla z plánovaných 37 tis. ha splněna pouze na 4 %. Poslední dotační titul v rámci udržitelného využívání lesní půdy je II.2.3.1 Zlepšování druhové skladby lesních porostů, u něhož do konce roku 2010 nebyla schválena žádná žádost o dotaci. U těchto tří dotačních titulů lze s jistotou předpokládat, že cíle do roku 2013 nebudou splněny. Dle oslovených vlastníků lesa je důvodem především nízký potenciál soukromých vlastníků lesa (často s malou výměrou lesa) ve vztahu k vysoké administrativní náročnosti žádosti o dotaci.

Z hlediska věcného pokroku výše uvedených tří dotačních titulů je i ve Zprávě o střednědobém hodnocení PRV potvrzeno, že stanové cíle nebudou splněny a cílové hodnoty byly značně předimenzovány, což se týká i vyčleněné alokace na sedmileté období. Tak jako v hodnocení interim, i ve Zprávě je uveden jako hlavní důvod nezájmu žadatelů o tyto dotační tituly především administrativní náročnost žádosti o dotace, která představuje velkou zátěž zejména pro malé vlastníky lesů. Především u lesů na území NATURA 2000 je ve Zprávě doporučeno „koncipování podpory tak, aby byl podpořen komplexně způsob hospodaření v lesích. Dotace by mohla být přidělena a využita na různé provozní lesnické postupy, které povedou k zachování současného stavu optimální druhové skladby.“

Značné problémy v plnění stanoveného cíle vykazuje kupodivu také dotační titul z opatření Investice v lesích I.1.2.2 Technické vybavení provozoven, který je splněn pouze z 12 %. Zatímco v roce 2007 byly převážně nakupovány technologie v pilařském provozu, jako kmenové pily, čelní nakladače a pásové pily, v následujících letech vzrostl zájem žadatelů o celkové modernizace pilařských provozů. Tento trend byl částečně způsoben změnami specifických pravidel pro žadatele, kdy byl v letech 2008–2010 postupně vyřazován nákup CNC strojů a dělicích pil na deskové řezivo. Důvodem nezájmu o tento dotační titul, který je určen pouze pro mikropodniky, je především vynalo-

žení jednorázové investice, jejíž výše se promítne do cen finálního výrobku, a tím klesne konkurenceschopnost mikropodniku na trhu se zpracovaným dřívím. Taktéž ve Zprávě o střednědobém hodnocení PRV je uvedena jak nízká míra plnění cíle „počtu podpořených podniků“, který do konce programového období nebude splněn, tak i nízká míra čerpání přidělené sedmileté alokace. Jako hlavní důvod neúspěchu tohoto dotačního titulu je ve Zprávě uvedena nízká kapacita mikropodníků pro projektové řízení a administrativu žádosti o dotace a specifické problémy „sektoru prvozpracovatelů dřeva, který se potýká se stagnujícími cenami prvotně zpracovaného dříví, tendencí vzrůstu cen surového dříví a zvyšujícími se cenami energií a lidské práce“. I přes nízký zájem subjektů o tuto dotaci přispěly podpořené investice významně k zavedení nových technologií a zvýšení kvality produkce mikropodníků.

Poslední dotační titul, který se vyznačuje nízkou mírou plnění cíle – počtu podpořených držitelů lesa – je II.2.4.2 Neproduktivní investice v lesích. U tohoto dotačního titulu je každoročně přetlak projektů, ovšem vzhledem k nízké roční peněžní alokaci je uspokojen pouze omezený počet žadatelů. I přesto je u tohoto dotačního titulu plánováno navýšení roční alokace tak, aby byl cíl do konce roku 2013 splněn. V rámci tohoto dotačního titulu bylo do konce roku postaveno a zrekonstruováno 26 km stezek pro turisty, zřízeno 94 parkovacích míst a nainstalováno 238 informačních tabulí, 277 laviček a 86 odpadkových košů. Z hlediska věcného pokroku je v souladu s hodnocením

interim ve Zprávě o střednědobém hodnocení PRV uveden nesoulad stanoveného cíle „počet podpořených držitelů lesa“, který nebude do konce programového období splněn, s alokací dotačního titulu, která je již v roce 2010 vyčerpána z 80%. Vzhledem ke každoročnímu přetlaku podávaných žádostí ve vztahu k přijatým je i ve Zprávě doporučena realokace ve prospěch tohoto dotačního titulu z opatření, kde alokace vyčerpána nebude. Podpořené projekty nemají dle Zprávy „přímý vliv na zachování nebo podporu udržitelných lesnických systémů, ale zvyšují společenskou hodnotu lesů.“

Výsledky komparace schválených žádostí u různých vlastníků lesa v období 2007–2010

Poslední částí evaluace je komparace schválených žádostí u různých vlastníků lesa. V tab. 3 je uveden souhrn schválených dotací v období 2007–2010 dle vlastnictví lesů.

Předmětem komparace byly schválené dotace u lesů ve vlastnictví státu (Lesy České republiky, Vojenské lesy a statky ČR, národní parky, kraje a lesy MŽP), obecních a městských lesů, lesů církevních, lesních družstev a soukromých vlastníků lesa. Do komparace bylo zahrnuto celkem 9 dotačních titulů, z toho 7 z Programu rozvoje venkova a 2 z Operačního programu Životní prostředí. Z komparace byl vyloučen dotační titul II.2.1.1 První zalesnění zemědělské půdy, a to vzhle-

Tab. 3.

Porovnání dotací u různých vlastníků lesa
Comparison of grants for various forest owners

Dotační titul/Measure	Vlastník lesa/Forest owner				
	Státní/ State	Městské, obecní/ Communal	Církevní/ Church	Družstva/ Cooperatives	Soukromé/ Private
Program rozvoje venkova (PRV)/ Rural Development Programme (RDP)	CZK	CZK	CZK	CZK	CZK
I.1.2.1 Lesnická technika/Forestry machinery	-	163 428 792	-	-	351 784 149
I.1.2.2 Technické vybavení provozoven/ Technical utilities of business establishments	-	-	-	-	130 534 891
I.1.2.3 Lesnická infrastruktura/Forestry infrastructure	-	539 780 316	-	-	438 079 653
II.2.2.1 Zlepšování druhové skladby lesních porostů/ Conservation of a forest management group from previous production cycle	-	-	-	-	1 759 402
II.2.3.1 Zlepšování druhové skladby lesních porostů/ Improving the species composition of forests	-	-	-	-	-
II.2.4.1 Obnova lesního potenciálu po kalamitách a zavádění preventivních opatření/Restoring forestry potential after disasters and introducing prevention actions	317 259 849	51 149 112	-	3 988 365	69 705 409
II.2.4.2 Neproduktivní investice v lesích/ Non-productive investments in forests	26 736 160	28 441 397	1 870 562	340 292	6 322 000
Operační program Životní prostředí (OPŽP)/ Operational Programme Environment (OPE)	CZK	CZK	CZK	CZK	CZK
6-Feb Podpora biodiverzity/Support for biodiversity	381 597 812	10 582 340	-	-	28 453 066
6-Mar Obnova krajinných struktur Recovery of landscape features	251 864 828	31 778 221	-	-	5 733 233
TOTAL RDP + OPE	977 458 649	825 160 178	1 870 562	4 328 657	1 032 371 803

dem ke skutečnosti, že se nejedná o projektové opatření, nejsou tudíž z úrovně SZIF zveřejňovány seznamy schválených žádostí o dotaci. Z tohoto důvodu nelze provést přesnou komparaci z hlediska typu vlastníka pozemku. Oprávněným příjemcem dotace jsou v případě zalesnění vlastníci (nájemci i sdružení vlastníků) zemědělských pozemků, v případě náhrad jsou z okruhu vlastníků zemědělských pozemků vyloučeni všichni nesoukromí vlastníci (tedy obce, stát, příspěvkové organizace, sdružení atd.). Na základě těchto skutečností lze pouze odvodit, že pokud je vlastník lesa zároveň vlastníkem zemědělského pozemku, může žádat o dotaci na zalesnění, v případě náhrad jen pokud se jedná o soukromého podnikatele nebo fyzickou osobu.

Z výsledků komparace vyplývá, že největší množství dotace bylo schváleno soukromým vlastníkům lesa, a to 1032 mil. Kč. To je dáno především skutečností, že soukromí vlastníci jsou zahrnuti v okruhu oprávněných příjemců dotace ve všech dotačních titulech v oblasti lesního hospodářství. Největší zájem ze strany soukromých vlastníků lesa je o opatření Investice v lesích, a to celkem 920 mil. Kč. Dotaci ve výši 70 mil. Kč využili soukromí vlastníci k obnově lesního potenciálu po kalamitách a 28 mil. Kč byla podpořena biodiverzita v lesích. Druhým vlastníkem lesa s nejvyšší částkou schválené dotace jsou státní lesy, a to celkem 977 mil. Kč. Státní lesy jsou vyloučeny z okruhu oprávněných příjemců dotace celkem u pěti dotačních titulů, a to u všech tří dotačních titulů v rámci opatření I.1.2 Investice v lesích a u dvou dotačních titulů vztahujících se k opatření zaměřených na udržitelné využívání lesní půdy (II.2.2.1 Zachování hospodářského souboru lesního porostu z předchozího produkčního cyklu a II.2.3.1 Zlepšování druhové skladby lesních porostů). V PRV jsou státní lesy oprávněny žádat pouze o dotaci na dotační titul II.2.4.1, záměr a) Obnova lesního potenciálu po kalamitách, záměr b) Zavádění preventivních opatření a II.2.4.2 Neproduktivní investice v lesích. Na obnovu lesního potenciálu po kalamitních těžbách v důsledku orkánu Kyrill a vichřic Emma a Ivan bylo ze strany státních lesů vynaloženo nejvíce prostředků ze všech typů vlastníků lesa, celkem 220 mil. Kč. Lesní kalamity, zejména u státních podniků, způsobily rozsáhlé velkoplošné škody v letech 2007–2008 (LČR vykázaly 6 mil. m³ kalamitního dříví a 10 tis. ha nově zalesněné plochy, VLS ČR, s. p. 1,1 mil. m³ kalamitního dříví a 900 ha nově zalesněné plochy). Státní lesy představují také majoritního žadatele v dotačních titulech zahrnujících opatření v lesích v souvislosti s ochranou přírody a krajiny. V dotačních titulech OPŽP byly schváleny státním lesům dotace ve výši celkem 633 mil. Kč. Schváleny byly projekty revitalizací lesních porostů, podpory biodiverzity v lesích, rekultivací poškozených ploch po těžbě dřeva, zlepšení druhové a věkové skladby lesních porostů, obnovy lesa v imisních oblastech a velké projekty v celkové výši 205 mil. se týkaly stabilizace lesů v národních parcích. Dotace ve výši 105 mil. Kč byla využita na realizace projektů v souvislosti s obnovou návštěvnické infrastruktury na územích národních parků a zvláště chráněných územích (dotační titul 6.2 záměr b) a na realizaci opatření v rámci dotačního titulu II.2.4.2 Neproduktivní investice v lesích. Vzhledem ke skutečnosti, že státní lesy jsou ve většině případů také správci drobných vodních toků, dotace ve výši 97 mil. Kč byla vynaložena na realizaci preventivních opatření na drobných vodních tocích. Třetím největším žadatelem o dotaci jsou městské a obecní lesy, které jsou zahrnuty v okruhu oprávněných příjemců dotace u stejných dotačních titulů jako lesy ve vlastnictví státu a také u dvou dotačních titulů v rámci opatření I.1.2 Investice v lesích (I.1.2.1 Lesnická technika a I.1.2.3 Lesnická infrastruktura). Celkem byla městským a obecním lesům schválena v letech 2007–2010 dotace ve výši 825 mil. Kč. Největší částka dotace byla vynaložena na investice v lesích, celkem 703 mil. Kč, z toho 540 mil. bylo vynaloženo na opravy a údržbu lesní dopravní sítě v rámci dotačního titulu I.1.2.3 Lesnická infrastruktura. Městské a obecní lesy dále vynaložily částku ve výši 51 mil. Kč na obnovu potenciálu po kalamitách, včetně preventivních opatření a odstraňování povodňových škod na drobných vodních tocích. Nejvyšší schválenou dotací ze všech typů vlastníků lesa disponují měst-

ské a obecní lesy v dotačním titulu II.2.4.2 Neproduktivní investice v lesích, celkem 28 mil. Kč. V letech 2009–2010 byl tento vlastník lesa bodově zvýhodněn, neboť prioritou bylo podpořit převážně projekty realizované v příměstských lesích nebo lesích se zvýšenou rekreační funkcí. V OPŽP byla městským a obecním lesům schválena celková dotace ve výši 42 mil. Kč, z toho 32 mil. Kč v dotačním titulu 6.3 Obnova krajinných struktur. Téměř zanedbatelnými žadateli z hlediska schválených dotací jsou lesní družstva a církevní lesy. Jejich potenciál v oblasti dotací je omezen především nízkou výměrou majetků. I přesto byla lesním družstvům schválena dotace ve výši 4 mil. Kč na obnovu lesního potenciálu po kalamitách a neproduktivní investice v lesích. Lesům církevním byla v letech 2007–2010 schválena pouze jedna žádost o dotaci, a to v oblasti neproduktivních investic v lesích.

Porovnání výsledků komparace schválených žádostí u různých vlastníků lesa s oficiální Zprávou o střednědobém hodnocení PRV a s Analýzou dosavadní realizace OP Životní prostředí je bezpředmětné, neboť ani jeden dokument se touto problematikou nezabývá.

DISKUSE

V souvislosti s alokací PRV v ČR lze provést srovnání výsledků s dokumentem „Support for innovation in forestry in Rural Development Programmes of six European countries“ (ŠARVAŠOVÁ et al. 2010). Součástí dokumentu je rozbor počtu dotačních titulů v oblasti lesnictví ve vybraných zemích EU, srovnání alokací PRV do lesnictví a rozdělení finančních prostředků dle os. Předmětem zkoumání bylo 6 zemí EU: Bulharsko, Česká republika, Slovensko, Rakousko, Německo (regiony Severní Porýní-Westfálsko a Sasko) a Itálie (regiony Veneto a Toskánsko). Ze srovnání vyplývá, že ČR disponuje druhým nejvyšším rozpočtem PRV 2007–2013 (po Rakousku), ovšem pro dotační tituly v lesním hospodářství je vyčleněno pouze 6 % z celkové alokace PRV, což představuje téměř nejnižší alokaci ve srovnání s ostatními 6 zeměmi EU (nejnižší alokací po ČR disponuje pouze Rakousko). Z hlediska srovnání alokací OSY I – Zlepšení konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví a OSY II – Zlepšování životního prostředí a krajiny disponuje Česká republika vyšší alokací pro lesnická opatření v OSE II (3 mld. Kč), v OSE I je vyčleněna alokace 2 mld. Kč. Ovšem na základě výsledků hodnocení interim je na konci roku 2010 patrné, že vyšší míru čerpání dotace vykazuje OSA I (1,6 mld. Kč), kterou pro lesní hospodářství ČR reprezentují dotační tituly v rámci investic do lesnictví. V rámci OSY II je v roce 2010 vyčerpáno pouze 0,7 mld. Kč, a to především z důvodu předimenzované alokace u dotačních titulů II.2.1.1 První zalesnění zemědělské půdy, II.2.2.1 Zachování hospodářského souboru lesního porostu z předchozího produkčního cyklu a II.2.3 Lesnicko-environmentální platby. Vyšší alokaci OSY I vykazují téměř všechny srovnávané země EU, kromě Slovenska a regionu Toskánsko.

Z provedeného hodnocení interim a oficiálních dokumentů střednědobého hodnocení PRV a OPŽP vyplývá, že nastavené cíle u většiny dotačních titulů nekorespondují s očekávanou mírou čerpání alokace daného dotačního titulu, popř. byl nastavený cíl předimenzován. Otázkou je, zda je účelné nastavit cíl dotačního titulu jako „počet podpořených projektů“, neboť tento ukazatel nemá žádnou vypovídací schopnost. Jako vhodnější varianta nastavení cílů se jeví ukazatele „počet podpořených podniků“ nebo „podpořená plocha lesa“.

Zároveň se nabízí otázka, zda jsou monitorovaná data v rámci PRV a OPŽP dostačující. Např. nejsou standardně monitorovány průměrné náklady na pořízení jednotlivých typů strojů u lesnické techniky, průměrné náklady na realizaci preventivních opatření na drobných vodních tocích (výjimku tvoří průměrné náklady na 1 km rekonstruované lesní cesty, ovšem tento údaj není ve Zprávě o střednědobém hodnocení PRV zveřejněn) nebo průměrné náklady na realizace opat-

ření v rámci neproduktivních investic. Další slabou stránkou oficiálních zpráv střednědobého hodnocení PRV a OPŽP je absence rozboru čerpání jednotlivých dotačních titulů dle různých typů vlastníků lesa. Zvláště v období přípravy nových programových dokumentů pro období 2014–2020, kdy se často diskutuje, zda podporovat či nepodporovat státní podniky. V hodnocení interim je prokázáno, že zejména u dotačních titulů vztahujících se primárně k podpoře biodiverzity v lesích a ochraně přírody jsou dotace v nejvyšší míře čerpány státními podniky.

ZÁVĚR

Evaluační interim byla provedena u deseti dotačních titulů vztahujících se k oblasti lesního hospodářství v programovém období 2007–2013. Na základě analýzy programových dokumentů bylo identifikováno osm dotačních titulů vztahujících se k oblasti lesního hospodářství v Programu rozvoje venkova. Další dva dotační tituly vztahující se k oblasti lesního hospodářství především v souvislosti s ochranou přírody a krajiny byly identifikovány v Operačním programu Životní prostředí. V rámci evaluačního interim byla provedena kvantifikace dat a evaluačních ukazatelů jednotlivých dotačních titulů, z jejichž výsledku lze potvrdit nebo vyvrátit následující hypotézy:

H1: Z hlediska celkového počtu dotačních titulů vztahujících se výhradně k oblasti lesního hospodářství a objemem schválených finančních prostředků představuje Program rozvoje venkova ČR 2007–2013 nejsilnější finanční nástroj v lesním hospodářství. **Hypotéza je potvrzena.**

Zjištění:

V Programu rozvoje venkova bylo za období 2007–2010 v rámci osmi dotačních titulů vztahujících se k oblasti lesního hospodářství zaregistrováno celkem 4681 žádostí o dotace v celkové výši 4,3 mld. Kč (z této částky bylo jako dotace schváleno 42 %). Za stejné období bylo v Operačním programu Životní prostředí u dvou dotačních titulů pouze za oblast lesního hospodářství zaregistrováno celkem 81 žádostí o dotace ve výši 0,7 mld. Kč (schváleno bylo 100 % této částky jako dotace).

H2: Největší zájem ze strany žadatelů o dotaci je v rámci Programu rozvoje venkova ČR 2007–2013 o dotační tituly zaměřené na investice v lesích. **Hypotéza je potvrzena.**

Zjištění:

V období 2007–2010 je z celkového objemu 4681 zaregistrovaných žádostí o dotaci podáno celkem 2776 v rámci tří dotačních titulů opatření I.1.2 Investice v lesích, tedy 59 % všech zaregistrovaných žádostí z osmi dotačních titulů. Z finančního hlediska činí z celkové částky 4,7 mld. Kč poptávané dotace celkem 3,4 mld. Kč opatření I.1.2 Investice v lesích. Největší poptávka z hlediska množství žádostí o dotaci je u dotačního titulu I.1.2.1 Lesnická technika (celkem 1822 žádostí), z hlediska poptávané výše dotace se jedná o dotační titul I.1.2.3 Lesnická infrastruktura (celkem 2,2 mld. Kč).

H3: Finanční prostředky z dotačních titulů v rámci Operačního programu Životní prostředí 2007–2013 jsou využívány především většími vlastníky (obhospodařovateli) lesů, jako jsou státní podniky a městské a obecní lesy. **Hypotéza je potvrzena.**

Zjištění:

V období 2007–2010 činil celkový objem schválených dotací v rámci dvou dotačních titulů OPŽP, vztahujících se k oblasti lesního hospodářství ve vazbě na ochranu přírody a krajiny 710 mil. Kč, z toho 89 % objemu finančních prostředků bylo schváleno jako dotace lesům ve vlastnictví státu, 6 % městským a obecním lesům a 5 % soukromým vlastníků lesa. Tento fakt má několik důvodů: z obou dotačních titulů OPŽP nejsou státní lesy vyloučeny jako oprávnění příjemci dotace, schválené projekty zahrnují komplexnější opatření realizované na vět-

ších lesních plochách s cílem zlepšení stavu a biodiverzity lesa, složitější administrativní OPŽP vyžaduje náročnější přípravu projektu a jeho realizaci, kterou jsou schopny zabezpečit především větší subjekty.

H4: Vzhledem k převládající rozloze lesů ve vlastnictví státu jsou největším příjemcem dotací z EU obhospodařovatelé státních lesů. **Hypotéza není potvrzena.**

Zjištění:

Z celkového množství schválených dotací bylo v období 2007–2010 nejvíce dotací schváleno soukromým vlastníků lesa, a to 1032 mil. Kč, vztážno k výměře lesa soukromých vlastníků, která v roce 2010 činila 22 % celkové výměry lesní půdy ČR. Druhá nejvyšší částka dotace ve výši 977 mil. Kč byla v období 2007–2010 schválena státním lesům, vztážno k výměře lesa ve vlastnictví státu, která v roce 2010 činila 60 % celkové výměry lesní půdy ČR. Lesům městským a obecním byla v období 2007–2010 schválena dotace ve výši 825 mil. Kč, vztážno k výměře lesa ve vlastnictví měst a obcí, která v roce 2010 činila 17 % celkové výměry lesní půdy ČR.

Součástí evaluačního interim bylo zhodnocení efektivity jednotlivých dotačních titulů v oblasti lesního hospodářství. Již u tří dotačních titulů bylo dosaženo cíle do konce roku 2010. Jako dotační titul s nejvyšší efektivitou lze vyhodnotit podopatření II.2.4.1 Obnova lesního potenciálu po kalamitách. Cíl u tohoto dotačního titulu byl již v roce 2010 překročen více než 10x, neboť s jeho finančními prostředky bylo obnoveno do roku 2010 celkem 3320 ha lesních ploch poškozených rozsáhlými větrnými kalamitami v letech 2007–2008 a upraveny drobné vodní toky v délce 23 km. Dotace na obnovu lesních ploch po kalamitách využíly, kromě lesů církevních, všechny typy vlastníků lesa.

Do konce roku 2010 byl již splněn cíl u dotačních titulů 6.2 Podpora biodiverzity a 6.3 Obnova krajinných struktur, kdy byl počet plánovaných projektů (150) v období 2007–2013 splněn více než dvojnásobně. Největší zájem o realizaci projektů v oblasti lesního hospodářství ve vztahu k ochraně přírody je ze strany státních lesů, neboť obhospodařují nejvíce lesní půdy v České republice a disponují dostatkem prostředků k přípravě náročného projektového řízení a administrace žádosti o dotace. Vynaložené dotace z Operačního programu Životní prostředí jsou i přes náročnější podmínky přijetí žádosti o dotace využity efektivně, neboť realizací projektů dojde ke zvýšení biodiverzity v lesích, obnově lesa v imisních oblastech a na území národních parků je zajišťována stabilizace lesů a výstavba návštěvnické infrastruktury, včetně informačních center.

Splnění cíle do konce roku 2013 bude dosaženo u dotačních titulů I.1.2.1 Lesnická technika, I.1.2.3 Lesnická infrastruktura a II.2.4.2 Neproduktivní investice. Realizovaná opatření v rámci těchto dotačních titulů lze hodnotit jako efektivní, neboť nákupem nové, moderní techniky se zvýšil podíl používání ekologicky šetrnějších technologií při obhospodařování lesů, opravami lesní dopravní sítě se zlepšily podmínky přístupnosti území a odvozu dřeva z lesních porostů a podpořená opatření v návštěvnické infrastruktuře lesa přispěla ke zvýšení rekreační funkce lesa. U těchto dotačních titulů mohou být stanovené cíle, vzhledem k velkému zájmu žadatelů, do konce roku 2013 i překročeny, ovšem za předpokladu realokace finančních prostředků z dotačních titulů, u nichž je zájem ze strany žadatelů o dotaci minimální a jejichž cíle do konce roku 2013 splněny nebudou. Jedná se o dotační tituly I.1.2.2 Technické vybavení provozoven, II.2.1.1 První zalesnění zemědělské půdy, II.2.2.1 Zachování hospodářského souboru lesního porostu z předchozího produkčního cyklu a II.2.3.1 Zlepšování druhové skladby lesních porostů.

Poskytování dotací z fondů EU do oblasti lesního hospodářství lze celkově hodnotit jako opodstatněné, neboť naprostá většina realizovaných projektů by bez poskytnuté dotace nebyla vůbec realizována, jak dokládají výsledky rozhovorů s dotázanými žadateli o dotaci z řad různých vlastníků lesa a také závěry oficiálního průběžného hodnoce-

ni PRV a OPŽP. Realizace projektů také výrazně přispěla ke zlepšení funkcí lesa. Poznatky z provedené evaluace mohou být aplikovány při tvorbě strategických dokumentů pro čerpání dotací v nadcházejícím programovém období EU 2014–2020, jejichž příprava byla v ČR zahájena v roce 2012. V souvislosti s přípravou strategických dokumentů pro čerpání dotací z EU v následujícím programovém období lze formulovat následující doporučení:

- Koncipovat operativní cíle dotačního titulu tak, aby byla snadno zjištělná míra realizace, tj. např. plnění cíle v hektarech, km atd.
- U dotačních titulů, které v programovém období 2007–2013 vykazují nízkou míru čerpání zvážit jejich přítomnost v dalším programovém období, popř. upravit podmínky poskytnutí dotace tak, aby byly pro žadatele o dotaci přijatelné a méně administrativně náročné. Zejména pro vlastníky lesů malých výměr je složitá administrace dotace značně znevýhodňující faktor. Tato situace by mohla být vyřešena zavedením systému např. zjednodušeného řízení administrace dotace nebo poradenské činnosti, která by drobným vlastníkům lesa s administrací dotace pomohla. Zároveň se nabízí možnost přehodnocení předimenzované alokace tam, kde je nízké čerpání dotace a alokovat větší množství financí tam, kde je přetlak žádostí o dotaci.
- Vzhledem k většímu čerpání dotací v rámci PRV, OSA I – Zlepšení konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví zvážit pro další programové období vyšší alokaci pro tuto osu, neboť i přes vyšší alokaci OSY II - Zlepšování životního prostředí a krajiny zde nebudou prostředky vyčerpány.
- Rozšířit okruh monitorovaných dat, a to zejména pokud se týká průměrných nákladů na opatření, popř. jednotku v rámci opatření (např. u nákupu lesnické techniky). Zároveň by bylo účelné zahrnout do rámce monitorovaných dat také úroveň čerpání dotací u různých typů vlastníků lesa (u soukromých vlastníků vyčlenit zvlášť skupinu vlastníků lesa malých výměr z důvodu přijetí vhodných opatření pro lepší administrativní přístupnost dotací). V OPŽP by bylo účelné oddělit monitoring lesnických opatření od opatření týkajících se krajiny a živočichů. V rámci zpráv a analýz resortního významu by bylo pro účely srovnatelného a průkazného srovnání efektivnosti hospodaření lesnických subjektů vhodné u položek, které obsahují poskytnuté finanční prostředky z dotací, uvádět jejich hodnoty také po odpočtu těchto prostředků. Následně veškerá tato data zveřejňovat v rámci výročních nebo průběžných zpráv.

Poděkování:

Článek byl vypracován v rámci řešení projektů NAZV QJ1220313 „Diferenciace intenzit a postupů hospodaření ve vztahu k zajištění biodiverzity lesa a ekonomické životaschopnosti lesního hospodářství“ a QJ1230330 „Stabilizace lesních ekosystémů vyváženým poměrem přirozené a umělé obnovy lesa“.

LITERATURA

BALDWIN R., WYPLOSZ CH. 2008: *Ekonomie evropské integrace*. Praha, Grada: 480 s.

Council Regulation (EC) No 1083/2006 of 11 July 2006 laying down general provisions on the European Regional Development Fund, the European Social Fund and the Cohesion Fund and repealing Regulation (EC) No 1260/1999. [online]. Official Journal of the European Union, 49 (L210/25): 25-78. [cit. 29.01.2012] Dostupné na World Wide Web: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:210:0025:0025:EN:PDF>>.

ČECHURA L. 2009. *Zdroje a limity růstu agrárního sektoru*. Praha, Wolters Kluwer ČR: 296 s.

DHV. 2010. *Průběžné hodnocení Programu rozvoje venkova ČR na období 2007–2013. Zpráva o střednědobém hodnocení, říjen 2010*. Sdružení DHV ČR; Liberec, TIMA: 296 s. Dostupné na World Wide Web: http://eagri.cz/public/web/file/109376/Zaverecna_zprava_EK_151210.pdf

Directorate General External Relations. 2006. *Evaluation methods for the European Union's external assistance. Guidelines for project and programme evaluation. Volume 3*. Luxembourg, Office for Official Publications of the European Communities : 44 s. Dostupné na World Wide Web: http://ec.europa.eu/europeaid/evaluation/methodology/examples/guide3_en.pdf

EC. 2006. *Indicators for monitoring and evaluation. A practical guide*. [online]. European Commission: 33 s. [cit. 25. 4. 2012] Dostupné na World Wide Web: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/working/doc/indic_sf2007-2013_en.pdf.

Eurostat. 2007. *Forestry statistics*. Luxembourg, Office for Official Publications of the European Communities: 97 s. Dostupné na World Wide Web: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-76-06-322/EN/KS-76-06-322-EN.PDF [cit. 29.01.2012]

Eurostat. 2011. *Forestry in the EU and the world. A statistical portrait*. Luxembourg, Publications Office of the European Union: 107 s.

HAMERNÍKOVÁ B. et al. 2010. *Veřejné finance*. Praha, Wolters Kluwer ČR: 340 s.

Mid-term evaluation of the implementation of the EU Forest Action Plan. 2009. [on-line]. [cit. 29. 01. 2012] 115 s. Dostupné na World Wide Web: http://ec.europa.eu/agriculture/eval/reports/euforest/index_en.htm

MZE. 2007. *Program rozvoje venkova České republiky na období 2007–2013*. Praha, MZe ČR: 324 s.

MŽP. 2007. *Operační program Životní prostředí pro období 2007–2013*. Praha, MŽP ČR: 203 s.

MŽP. 2010. *Analýza dosavadní realizace OP Životní prostředí*. Praha, MŽP ČR: 21 s.

Operační program Životní prostředí. *Seznam příjemců dotace*. [cit. 25. 01. 2012]. <<http://www.opzp.cz/sekce/181/prehledy-financni-podpory-a-podporenych-projektu/>>

SARVAŠOVÁ Z., JARSKÝ V., SETZER F., WEISS G. 2010. *Support for innovation in forestry in Rural development programmes of six European countries*. In: Rametsteiner, E. et al.: *Policy integration and coordination: the case of innovation and the forest sector in Europe*. COST Action E51. Luxembourg, Publication Office of the EU: 87–106. DOI:10.2831/10578

SZIF – Státní zemědělský intervenční fond. *Program rozvoje venkova*. [cit. 29.01.2012]. <<http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/eafrd>>.

VILAMOVÁ Š. 2005. *Čerpáme finanční zdroje Evropské unie. Praktický průvodce*. Praha, GRADA: 200 s.

POSSIBILITIES AND EFFICIENCY ASSESSMENT OF FUNDING FORESTRY FROM THE EU FUNDS**SUMMARY**

The sector of forestry is considered as a significant part of the European Union economy. The area of forestry does not have own funding programme but within the conditions of the Czech Republic is included in funding programmes: Rural Development Programme and the Operational Programme "Environment". The aim of the article is so-called interim evaluation, including evaluation of individual grant efficiency relating to forestry for 2007–2010. Part of the evaluation is comparison of using the resources from EU funds for various types of forest owners. On the basis of the executed analyses of materials, description of individual grants was carried out. Then the input, output, result and target indicators were identified. Principal tool employed in forestry is Rural Development Programme, which involves eight grants in total; their primal aim is the area of forestry development and improvement of forest conditions. The Operational Programme "Environment", which includes two grants relating to forestry, is another financial tool. Through their content they are primarily related to the issue of nature and countryside protection, however, they include also the issues of forestry. Initial point of the evaluation is presented in Tab. 1, where allocation of individual grants during 2007–2013 is shown. The next step is evaluation of efficiency as to whether and to what extent the targets of individual grants were fulfilled (within the whole programme period) till the end of 2010, and whether the targets will be accomplished till the end of the programme period (Tab. 2). The last part of the evaluation is a comparison of approved applications with regard to various forest owners (Tab. 3). Projects implementation significantly contributed to improvement of forest functions and competitiveness of Czech forestry. Knowledge gained from the evaluation can be applied when creating strategic documents to gain grants within the coming EU programme period of 2014–2020, whose preparation started in the Czech Republic in 2012.

Recenzováno

ADRESY AUTORŮ/CORRESPONDING AUTHORS:

Ing. Vladimíra Špičková, Vojenské lesy a statky, s. p.
Pod Juliskou 5, 160 64 Praha 6, Česká republika
tel.: +420 487 805 622; e-mail: vladimira.spickova@vls.cz

Ing. Vilém Jarský, Ph.D., Česká zemědělská univerzita v Praze, Fakulta lesická a dřevařská
Kamýcká 1176, 165 21 Praha 6 - Suchdol, Česká republika
tel.: +420 224 383 711; e-mail: jarsky@fld.czu.cz